



Årsskrift 2018

Innehåll

Ordföranden har ordet	2
Almanacksbilder	3
Säl, sjöfågel och strömming - - om jakt och fiske	6
Mångsysslare i Vagnsunda	8
Is och vatten formade landskapet	9
Bonde med kärlek till djur - - jordbruk förr och nu	10
Fler borde skaffa kor	12
Fornminnen på Skarv	14
Vagnsunda skola 1911	16
Köpmanholms skola 2018	17
Styrelsens verksamhetsberättelse	18
Styrelsens plan för 2017	22
Kontaktuppgifter	23

E-post: infobshf@gmail.com

Webb: www.hembygd.se/blido

Facebook: Blidö sockens hembygdsförening

Pris 50 kr

Ordföranden har ordet

Ett händelserikt år är tillända. När jag läser vår verksamhetsberättelse, förundras jag över hur mycket vi hunnit med. Våra temadagar under sommaren är i stort sett inplanerade redan nu innan vi kommer till årsmötet.

Allt vi gjort är i grunden ett fantastiskt arbete av vår styrelse som så aktivt är med och planerar, genomför och avslutar varje aktivitet. Med en sådan styrelse är jobbet som ordförande ganska lätt.

Vi har en bra fördelning i styrelsen. Blidö är som vanligt över-representat, men vi har också med Margareta Sandahl från Vagnsunda, Yxlan och Sten-Åke Rygh från Furusund, vilket gör att vi har representanter från de närmaste stora öarna. Alla i styrelsen är goda krafter som tillför föreningen många timmar ideellt arbete. Jag vill också nämna Ingrid Jacobsson som sköter vår webbplats och Facebooksida med bravur. Alltid uppdaterad med de senaste händelserna i vår verksamhet. Ingrid gör numera även vår Årsskrift som bara blir bättre.

Jag var lite orolig när vi tappade medlemmar under 2016. Vi brukar ha runt 200 medlemmar men vi var nere på 173 vid förra årsmötet. Det föranledde att styrelsen tog ett beslut att göra en rekryteringsbroschyr som delades ut under förrförra hösten till fastboende på våra öar. Under våren förra året gjorde vi samma sak till fritidsboende. Resultatet blev över förväntan, vi har fått 58 nya medlemmar tack vare rekryteringen.

Föreningen har haft flera representanter i kommunens landsbygds- och skärgårdsplaneringsmöten där vi deltagit i flera möten och har sedan skickat en skrivelse med synpunkter vad vi tycker att kommunen ska göra i vår bygd. Ett par saker vill jag nämna i sammanhanget. Den första och viktigaste är att få till en utvecklingsfond i Norrtälje kommun. Den ska vara den officiella delen av EU-projekt som ska genomföras. Oftast är det där vi får avslag på våra ansökningar, kommunen har inga pengar. Får vi till en utvecklingsfond på cirka 5 miljoner om året, kan vi och andra föreningar växla upp det till 20-25 miljoner. Det behövs om vi ska kunna genomföra alla önskemål som kommit upp under dessa möten. Det andra är att få till mer resurser till vårt stadsarkiv för att kunna lämna in digitalt material för arkivering. Som det nu är, får vi lägga våra protokoll, bilder och handlingar på en CD-skiva och sedan lägga CD-skivan i ett kuvert. Det blir inte sökbart över huvud taget. Vi vill att man ska kunna forska i arkivet via Internet.

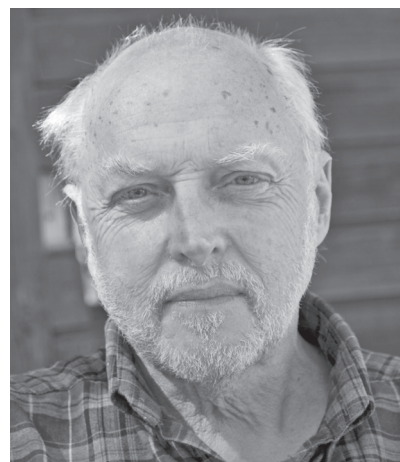
Föreningen har skrivit ett avtal med Stockholms Länsmuseum om bild- och föremålsarkivering med namnet "Kollektivt Kulturarv". Det gör det möjligt att katalogisera våra föremål med text och bild. Vår medlem och tidigare styrelseledamot Sven Österman på Gräskö har ett fantastiskt bildarkiv som nu kan läggas in som högupplösta så kallade tiff-bilder. Det gör att vi får full kvalitet på Sven och Ruben Östermans glasplåtar, som är en skatt i sig och som nu kan komma flera till del. Föreningen har dessutom ytterligare en möjlighet att tillhandahålla text och bild för allmänt beskådande. Det är Sveriges Hembygdsförbunds digitala arkiv Bygdeband, www.bygdeband.se. I Bygdeband kan vi skapa berättelser om vår bygd men vi kan inte spara bilderna i hög upplösning. I Kollektivt Kulturarv kan vi inte göra samma berättande om ort och personer som i Bygdeband, så båda behövs.

Det blev många trevliga aktiviteter under året, men jag är orolig att vi sliter på vår styrelse och den ska hålla länge. Därför önskar jag att flera av våra medlemmar hjälper till med det praktiska arbetet som resa och ta ner tält, sköta servering och allmänt se till att våra gäster trivs hos oss. Vi behöver hjälp under sommaren i första hand. Styrelsen hoppas att kunna rekrytera några frivilliga under våren.

Ett stort tack till våra medlemmar, medverkande och till föreningens styrelse! Vi ses på årsmötet, välkomna!

Och glöm inte att köpa vår fina Almanacka med tema ytterskärgården. Du kan se några av bilderna här i Årsskriften.

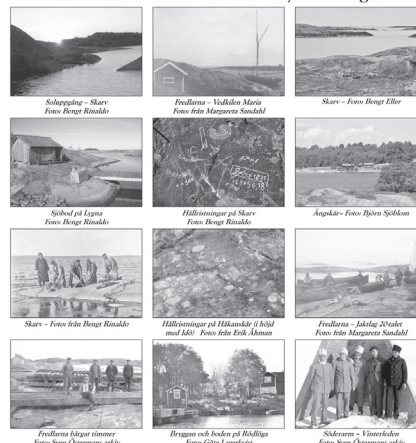
Liten almanacka kostar 120 kr, stor 150 kr. Beställ via e-post: gote@tc.se, eller ring 070-540 04 33.



Göte Lagerkvist

ALMANACKA 2018

Unika bilder från vår vackra ytterskärgård



utges av Blidö Sockens Hembygdsförening



Pris: 120 kr

Läs mer om ytterskärgården i föreningens årsskrift som utkommer i början av varje år. Tryck även på www.hembygd.se/blido och på Facebook: [blido-sockens-hembygdsforening](https://www.facebook.com/blido-sockens-hembygdsforening)

Blidö Sockens Hembygdsförening • www.hembygd.se/blido • infobshf@gmail.com

Vi rättar

Tyvärr smög det sig in ett tryckfel i Årsskriften 2017. På sidan 3, i bildtexten för månaden april, står det: *Strax efter år 1900 anlöptes Yxlö ångbåtsbrygga på Yxlans östra sida.* Det ska givetvis vara Yxlans västra sida. Vi beklagar misstaget!

Blidö sockens Hembygdsförening

Postadress: c/o Engström, Lagerviksvägen 3, 760 17 Blidö

E-post: infobshf@gmail.com

Webbplats: www.hembygd.se/blido, Facebook: Blidö sockens hembygdsförening

Medlemsavgift: enskild medlem 200 kronor, familj (två eller flera personer) 300 kronor.

Bankgiro: 344 – 5665. Swish nr 1232318707. Organisationsnummer 814400-8466.

Redaktör för årsskriften: Ingrid Jacobsson. Medarbetare: Margareta Sandahl, Annie Roxell,

Bengt Rinaldo, Sven Österman

Almanackan 2018

Årets almanacka innehåller både foton och kartbilder. Vi visar våra ytterskärgårdar och bilder från vardagslivet där. Blidö socken sträcker sig långt ut i skärgården. Ett stort antal öar och ögrupper ingår i socknen, bland andra Skarv, Fredlarna, Svenska Högarna och Röder.



Foto: Sven Österman



Foto: Svens Östermans arkiv

Januari – Svenska högarna

Hela ögruppen Svenska Högarna är naturreservat. På den största ön Storön finns en fyrplats. En rödmålade båk ersattes 1875 av den 19 meter höga, rödmålade järnfyr. Ögruppen är en av Stockholms norra skärgårds östligaste utposter och ligger cirka 18 distansminuter rakt öster om nordspetsen på Möja. Svenska Högarna saknar reguljär båtförbindelse och är landets mest isolerade bebodda ö. Svenska Högarna har gamla anor. Här finns spår av den bebyggelse som användes vid strömmings- och torskfiske redan under medeltiden.



Foto: Bengt Rinaldo

Februari – Fredlarna

Fredlarna är två ögrupper (In-Fredel och Ut-Fredel). Fredlarna är typiska utskärgårdsmiljöer med hundratals små holmar och skär, men sparsamt med vegetation. Öarna har dock en intressant växtlighet tack vare den kalkrika jorden.

De två största öarna i Ut-Fredel är Stora Vanskär och Stora Bredskär. Båda dessa öar har haft goda naturhamnar som använts i flera hundra år. På Stora Vanskär finns en mindre by med ett tjugotal sjöbodar.



Foto: Björn Sjöblom

Mars – Skarv

Skarv är en typisk utskärgård. Här finns inga träd eller buskar, bara kala granithällar. 1558 blev Skarv ett kronohamnnsfiske. Hamnen låg på Bodskäret, där det idag bara finns några meter breda skrevor med vatten. Förr fanns där en 40 meter bred hamnvik. Efter att kronohamnnsfisket minskat såldes Skarv 1854 till Johan Olsson Sjöblom från Norröra som i sin tur sålde ut andelar till andra skärgårdsbor som byggde fiskebodar här. Idag finns här inga bodar längre, den sista brann ner 1945. På Skarv finns flera hållristningar, se sid 14.

April – Norrpada

I Norrpada ytterskärgård finns ett trettio-tal obbebodda öar med flera ovanligt väl skyddade naturhamnar. Mest känt är kanske Norrpadaskärgården för att ön Storskär i juli vart tredje år utgör sammanträdesplats för den så kallade Pelarorden, grundad 1882 av Dramatens kådespelaren Axel Hultman. Bland tidigare medlemmar återfinns kända namn som Albert Engström, Evert Taube och Olle Adolphson. Från början kunde endast män bli medlemmar men numera är även kvinnor välkomna.



Foto: Björn Sjöblom

Maj - Röder

Röder eller Norrskärgården är en ögrupp ca 8 sjömil öster om Rödlöga. Ögruppen har fått sitt namn av att berggrunden innehåller röd fältspat.

Röder är kanske mest känt för den by av sjöbodar som finns på Storskäret. Bodarna härstammar från de provisoriska redskaps- och övernattningsbodar som stod här när Röder var ett kronohamnnsfiske. Kronohamnnsfisket var statens reglering av fisket, fiskarna fick betala skatt på sina fångster. När staten sålde ut Röder splittrades fastigheten i ett mycket stort antal andelar eftersom varje andel gav rätt till jakt och fiske. Under den omfattande spritsmugglingen under 1920- och 1930-talen gömdes många liter illegalt införd sprit i bodarna på Röder i väntan på omlastning.



Foto: Familjen Roxells arkiv

Juli - Ängskär

Ängskär och öarna runt omkring ägs av ett byalag som samlar runt hundra deltagare på sina årsmöten på sommaren. Ögruppen ligger cirka 5 sjömil sydöst om Rödlöga.

Ängskärs skärgård har en "djungelliknande" natur och ett rikt fågelliv. Den 20 meter höga Ängskärsknuven bjuder på en fin utsikt. Flera av de mindre öarna är bebyggda med bodar och bryggor.

Helmi brukar göra strandhugg på Ängskär hos Kerstin och Gösta Roxell som tar emot på bryggan och visar sin bod. Flera bodar finns kvar på Ängskär, där fisket var livligt en gång i världen.



Foto: Bengt Rinaldo

Juni - Lygna

Namnet Lygna kommer troligen från ordet 'lugn' och härstammar från 1700-talet. När staten sålde ut Lygna i mitten av 1800-talet köptes hela ögruppen av skepparen O. A. Nordström från Rödlöga för 15 riksdaler. Nordströms sjöbod från 1856 står fortfarande kvar på Hamnskäret. De flesta öarna i Lygna skärgård omfattas av ett fågel- och sälskydd. Det är ett tillträdesförbud från 1 april till och med 31 juli.

Sandkilen Helmi har i många år gjort resor till Lygna, en av årets populäraste seglingar. Där har Magdalena Rinaldo och Sten Söderlund tagit emot besökarna. Sten har i många år varit en av Skärgårdsstiftelsens tillsynsmän, och paret har varit mycket engagerade i frågan om det minskade antalet ejdrar i skärgården.



Foto: Björn Sjöblom

Augusti - Kallskär

Kallskär är en ö och en ögrupp ca 6 sjömil sydöst om Svartlöga. Trots att Kallskär har en skyddad och populär naturhamn har ön till skillnad från många omgivande öar aldrig varit något kronohamnnsfiske. Kallskär består av ca 200 öar med en egenartad natur med myrar och busksnår. Sydvästra delen råkade ut för spekulationsförsäljning under 1900-talet och andelar såldes. Några andelar ägs av Skärgårdsstiftelsen. Kallskär öppnar sig mot öster med bodar och stugor. Flera av de gamla bodarna har rivits och ersatts av nya moderna hus.

Utskärsfisket och jakten vid Kallskär tycks varit omfattande då det gällde fiske och säljakt. Kallskärs skärgård var liksom Ängskär, Fredlarna och Röder undantaget kronohamnnsfisket.



Foto: Kjell Hellberg

September – Svartlöga

Farvatten runt Svartlöga är mycket grunda och svårnavigerade på grund av hundratals grynnor och småskär. Svartlöga var en av de få öarna i Roslagen som klarade sig från Rysshärjningarna 1719. Redan i slutet av 1400-talet fanns en första fast bosättning, och under 1600-talet fanns det fyra små gårdar på ön. Vid mitten av 1800-talet fanns det på Svartlöga ett femtiotal kor och omkring tio hästar. De sista djuren försvann från ön på 1960-talet. Vid sekelskiftet 1900 var stora delar av ön slåtteräng eller åker.

Fisket var den främsta näringen, men Svartlögaborna var också framstående båtbyggare. Som mest fanns även åtta skutor för fraktfart, i många fall för transport av mursand och sandsten från Svartlöga till byggen i Stockholm.



Foto: Margareta Sandahl

November – Systrarna

Systrarna ligger sydväst om Svartlöga och såldes av Svartlögabor i slutet av 1930-talet till Algot Jansson, Alsvassen och Erik Karlsson, Brokholmen. Den lilla ögruppen med sin stuga var förr en bra replipunkt efter fiske- och sjöfågeljakterna. Stora kvantiteter gädda togs upp där.

På fotot ovan ses drivor av uppbrutna isblock som en kall vinter för några år sedan pressades upp på flera öar i skärgården, just här på en av öarna i Systrarna.

När fjärdarna var tillfrusna och isen sedan gick upp kunde en hel fjärd ”sticka iväg”. Ismassorna kunde krossa allt i sin väg. Om det sedan blåste kraftigt kunde isblocken skjutas upp på land av vinden och bilda ”isberg” som det som syns på bilden.



Foto: Göte Lagerkvist

Oktober – Rödlöga

Rödlöga kan stoltsera med en sommaröppen handelsbod, Rödlögaboden, som är skärgårdens östligaste. Ön saknar elektricitet men har trots det cirka 150 fritidsfastigheter.

Bofast befolkning omtalas på Rödlöga första gången 1535. På grund av landhöjningen kom dock det äldre byläget invid vägen mot Seglarberget att överges och byn flyttade i stället till Norra fladen. Från 1792 fanns även en lots stationerad på Rödlöga. I slutet av 1800-talet fanns 54 bofasta på ön. De första sommargästerna kom i början av 1900-talet.

Om höstarna företog Rödlögaborna tillsammans med andra öbor resor till Stockholm eller Enköping för att byta strömring mot förnödenheter. I början av 1900-talet minskade lönsamheten i resorna, sista resan företogs 1923.



Foto: Okänd fotograf

December – Sundaskären

Sundaskären, små, låga, med lite växtlighet, är populära rastplatser både för kanotister och långfärdsskridskoåkare. Sundaskären är strategiskt belägna i Svartlögafjärden, mellan södra Blidö och Svartlöga. Ett bra ställe för en rast, antingen det är vinter och isarna bär eller sommar med fint paddelväder.

Säl, sjöfågel och strömming

Fram till 1950-talet var jakten och fisket vanliga i skärgården. Säl och sjöfågel jagades, det som fiskades var framförallt strömming. Men numera är det nästan ingen i Stockholms skärgård som livnär sig på att vara jägare eller fiskare. Både sjöfågel och strömming har minskat i antal. Sälén har ökat, men jakten är strängt kontrollerad.

För flera hundra år sedan var sälen värdefull. Skinnen användes till pälsar och skodon, späcket kokades och blev till lyse för lampor, senare också drivmedel. Redan på 1300-talet fanns så kallade tran- eller sälbodarna på pålar ute i vattnet vid Stadsgården i Stockholm. Där kokades tran av sälspäck från de sälar som fångats ute i skärgården. Det var en förfärligt illaluktande verksamhet, och när staden på 1600-talet började växa ut från Gamla stan försvann sälbodarna.

Blidös nestor Gösta Roxell, som nyss fyllde 90 år, minns det mesta som har med livet i skärgården att göra. Också hur sälkött smakade.

– De bofasta på Söderöra, Norröra och Rödlöga jagade mycket säl ute i norrskärgården, berättar Gösta Roxell. Jakten till husbehov pågick ända in på 1950-talet, sedan minskade sälen för mycket.

– När jag var liten jagade männen ofta säl och vi fick det att äta. Jag tyckte sälkött var gott, det var mjukt och fint kött. Man kokade det, eller stekte sälbiffar. Det var mycket godare än någon seg gammal ko som slaktades på våren.

Säljakten bedrevs på vårvintern, när isarna ännu låg. En

säl kan inte skjutas i öppet vatten, då sjunker den. Den ska ligga på ett isflak eller en kobbe när den skjuts.

– Gubbarna seglade ut med sina piggar, större båtar som Helmi, berättar Gösta. Och sedan hade dom småbåtar på släp som dom rodde in till iskanterna där sälarna låg. Då lindade dom årorna med trasor och rodde tyst mot vinden för att sälarna inte skulle märka dom.

Men ibland gick det galet, och en skjuten säl sjönk i vattnet. Den var ju värdefull, och jägarna ville inte gärna låta den gå förlorad. Gösta har hört berättas om en dramatisk händelse när några Söderörabor var ute och jagade. En säl sjönk, men Bertil Söderman, pappa till den kände Söderöraprofilen Gösta Söderman, var en duktig simmare. Bertil dök i det kalla vattnet för att få upp sälen. Första gången misslyckades han, och kamraterna ville tvinga honom att ge upp försöket. Men han dök igen, hittade sälen, krokade den på säljärnet och kamraterna kunde dra upp den. Ett säljörn var en hullingförsedd krok som man högg in i sälen när man skulle hiva upp den i båten.

Förr var det skottpengar på säl, och man kunde få upp till en hundralapp för en säl, ett välkommet tillskott till kassan.



Foto: Sven Östermans arkiv

Två nöjda jägare, Tore Malm, Blidö, t v och Karl-Åke Ramstedt, Gräskö t h, utanför Fiskebo på Fredlarna. Bland det nerlagda bytet finns både sjöfågel och räva. Bilden tagen i början av 1960-talet.



Sjöfågeljakt på Vittkobbarna i april 1921. Jägarna är Karl Nordstedt, Söderöra, t v, Joel Österberg, Rödlöga, t h. De har gjort det bekänt för sig i en "skåre" byggd av sten, sjögräs och tång. Kistan med proviant till höger.

De statliga skottpengarna betalades ut för skjutna djur som ansågs vara skadedjur, och där stammen borde minskas. Skottpengar på säl betalades i början av 1900-talet. Men också det ersättningssystemet försvann, även om flera röster de senaste åren har höjts för att införa systemet igen. Sälstammen har ju ökat, och många anser att sälarna äter upp för mycket fisk och förstör fiskeredskap.

Dagens säljakt är dock hårt reglerad, och får endast bedrivas som skydds jakt efter tillstånd av Naturvårdsverket. Enligt verkets bestämmelser får jakten "endast bedrivas efter sälar som befinner sig inom 200 meter från en plats där fiske bedrivs och där sälar orsakat skador på fiskeredskap eller tagit fångst från redskapen". Det är också Naturvårdsverket som beslutar om jaktkvoterna, det vill säga hur många sälar som får skjutas. När kvoten är fylld ska jakten avslutas.

Gösta Roxell själv har inte varit med på säljakt, men sjöfågel har han skjutit.

– Vi sköt ejder, knipa, skrak och vigg. Även om fågeljakten fick bedrivas från vår till höst jagade vi helst på våren. Då var det så gott med färskt fågelkött efter allt salt man ätit under vintern, både kött och fisk saltades ju för att hålla sig.

– Sjöfågeljakten pågick mest intensivt i början av april. På hösten hade ju fåglarnas ungar vuxit till sig, och då fanns det så mycket fågel att det inte ens var roligt att jaga. Det var som att gå in i en hönsgård och skjuta, det var ingen sport, tycker Gösta.

Också kvinnorna fick bråttom:

– Karlarna blev som vilda på våren, dom bara skulle ut och jaga, minns Göstas lika minnesgoda hustru Kerstin, som

sitter med vid kaffebordet och berättar. Kvinnorna fick laga mat för en vecka, sedan gav sig karlarna iväg ut på sjön med matsäck och bössor.

Jakten bedrevs tidigt på morgnarna. Man gick ut och förberedde vid 22 – 23-tiden, sedan började jakten vid tretiden på natten.

– Det kunde komma tusentals alfåglar i flockar och slå sig ner här ute, säger Gösta och tittar ut mot Granöören. Då dånade det som en hel orkester! Nu tycker folk att det är många fåglar om det kommer 10-20 stycken, men det är ju ingenting.

Sjöfågel åt man alltså själv, men sålde också inne i Stockholm. Färskt fågelkött uppskattades. Men det var rätt omständligt att laga till.

– Man fick koka av fågeln, berättar Kerstin, och slå av det första kokvattnet. Det innehöll ämnen som inte var så goda! Sedan kokade man den på nytt, och fick ett fint spad där man tillsatte grönsaker och fick en god soppa. Den serverades gärna med klimp i. Och fågelköttet åt man kokt, framförallt bröstbitarna var fina. Pepparrotssås till var vanligt.

Färsk fisk kunde man förr få året om. Men det stora fisket ägde rum på våren, när strömmingen gick till.

– Vi skilde ju på strömming och fisk, säger Gösta. Fisk var något annat, vi sade också fjällfisk, för det var fisk med större fjäll.

En bra morgon kunde en båt få 700 – 800 kilo strömming. Betalningen inne hos fiskhandlarna i Stockholm var 1 kr kilo, så det gav en god dagsförtjänst. Fisken fick man förvara i sumpar tills den såldes, man kunde också ha släpsumpar efter båten där man drog fisken.



Förr var strömmingsfisket gott. Här har både ung och gammal samlats på en brygga på Gräskö, troligen år 1935, för att vittja näten. De två personerna längst bak har vi identifierat, John "Lill-John" Jansson och Inga-Lill Österman från Gräskö.

► – Det fanns olika replipunkter i skärgården, till exempel vid Spillersboda, där man kunde sälja fisken, berättar Kerstin. Men några rodde ändå in till Stockholm. Då mellanlandade dom vid Fjäderholmarna där dom åt och snyggade till sig. Sedan var det bara en kort bit in till Slussen, där fiskuppköparna fanns.

Men i dag är det ingen som livnär sig helt eller delvis på fiske i Blidö socken. Yrkesfisket har i många år varit på nedgång runt Östersjön, såväl i Sverige som i Finland, Åland och Estland. I en rapport från Nordiska ministerrådet: *Förvaltningsmodeller för Östersjöns skärgårdsfiske och vattenbruk (TemaNord 2002:521)* ges flera förklaringar till detta. En förklaring är att när levnadsstandarden förbättrades under mellankrigstiden minskade efterfrågan på strömming. Folk hade råd att köpa "finare" fisk. Samtidigt introducerades trålfisket, som gjorde att det gamla säsongsfisket som bedrevs med skötar, notar och ryssjor från små båtar, försvann. Det gamla fisket, som kombinerades med andra sysselsättningar, kanske ett litet jordbruk eller båtbyggande, var inte lönsamt när de stora båtarna med sina jättetrålar kom att bedriva ett industriellt fiske långt ute till havs.

Föreningarna i Östersjön är en annan förklaring till fiskets nedgång. Olika miljögifter har påverkat fisken, till exempel dioxin och PCB. Livsmedelsverkets rekommendationer om att gravida, barn under 18 års ålder och kvinnor i fertil ålder bara ska äta Östersjöfisk 2-3 gånger per år har naturligtvis också minskat konsumenternas intresse för fisk.

En sista förklaring är naturligtvis att antalet bofasta i skärgården har minskat. Fram till mitten av 1900-talet dominerade yrkesfisket i skärgårdarna i Östersjön, numera är det mest fritidsfiskare där.

TEXT: INGRID JACOBSSON



Foto: Sven Östermans arkiv

Svea Hellberg, senare gift med Ruben Österman i Källviken, gistar nät på Glyxnäs 1930. Det var viktigt att hänga näten på tork direkt.

Mångsysslare i Vagnsunda

Runt förra sekelskiftet hade Vagnsunda 27 bofasta familjer, flera av dem med många barn. I dag finns det 26 bofasta personer där. Sven Jansson, jordbrukare och nämndeman, född 1893, skaffade sig en skrivmaskin efter pensioneringen och skrev ner en förteckning över alla familjerna.



Vykort från Vagnsunda, tidigt 1900-tal.

Tre av familjerna försörjde sig på fiske, både fäder och söner var ute till havs. Bland andra Anders Andersson (Udd-Ante) och hans söner Johan och Anders Petter. Alla i familjen fick tillnamnet "Udd" framför sitt personnamn, eftersom stället de bodde på hette "Udden". Familjen Andersson sålde mycket fisk till handlare i Stockholm.

Många av familjefäderna hade två arbeten. De drev ett litet jordbruk, nästan alla hade husdjur, men vid sidan av arbetade de också som skeppare, diversehandlare, skogsarbetare, sjöman, båtbyggare med flera yrken. Man kan tänka sig att kvinnorna fick dra ett tungt lass därhemma på gårdarna, när männen var ute på sina jobb, kanske långt hemifrån.

Några kvinnoyrken förtecknade inte Sven Jansson. Den enda kvinnan som tycks ha haft ett lönearbete var Emilia ("Emili") Eriksson, dotter till båtsman Hjälm. Hon bodde ensam och försörjde sig med "hushållsarbete, tvätt med mera". Enligt Sven Jansson var hon "mycket uppskattad för sitt rättframma och roliga sätt".

Jordbruken var inte stora, de flesta hade några kor, kanske en häst, en gris, eller höns och får. Slaktare fanns i byn, Herbert Lantz, så man kunde få djuren slaktade på nära håll. Då fanns inget jordbruksverk med stränga regler för slakt. Men nu liksom då får gårdens folk äta det djur man slaktat därhemma.

Sven Jansson själv och hans fru Linnéa hade en son och två döttrar. På gården fanns fyra kor, en häst, en gris och 15 höns. Sven var med sin tid, och skaffade bil 1933. Den använde han också i privat taxitrafik. Samtidigt skaffade Albert Pettersson i Köpmanholm också bil, och började köra ut posten därifrån över hela ön. Två bilar på hela Yxlan! Undras hur många bilar som trafikerar vägarna på ön en vardag i dag?

Sven Janssons sammanställning över de boende i Vagnsunda by har vi fått låna av hans dotter Margareta Sandahl, som är sekreterare i Blidö sockens hembygdsförening.

BEARBETNING: INGRID JACOBSSON

Is och vatten formade landskapet

Att färdas på vatten var under forntiden ett effektivt sätt att ta sig fram. Vägar fanns inte, bara stigar. Skogarna var stora och svärgenomträngliga. Men med båt kunde man följa en kustlinje och ta sig fram långa sträckor. Längs vattenvägarna växte bosättningarna fram.

Charlotte Brusewitz, förlagsredaktör och Upplandsguide, berättade på hembygdsföreningens höstmöte om vattenvägar i Uppland. Det uppländska landskapet var det sista av de svenska landskapen som reste sig ur havet när inlandsisen drog sig tillbaka. Isen beräknas ha varit 3 km tjock. När isen började försvinna för cirka 10 000 år sedan var Uppland fortfarande länge täckt av vatten.

Våra förfäder tog sig fram på vattnet, och fortfarande är ju vattenvägarna viktiga i skärgården. En stor del av Stockholms skärgård ligger inom landskapet Upplands gräns. Gränsstenen mellan Uppland och Sörmland finns, troligen sedan 1600-talet, inmurad i en vägg på Västerlånggatan 27. Men i praktiken räknas gränsen numera mitt i Slussen.

Det tog naturligtvis lång tid, flera tusen år, innan inlandsisen smälte. Ända fram till på medeltiden var Mälaren en havsvik, man kunde till exempel segla från Östersjön ända in till Sigtuna. Flera segelleder gick också över till Finland. Den mest kända är Kung Valdemars segelled.

Den danske kungen Valdemar II kallades Valdemar Sej (Segrare), och regerade 1202–1241. Delar av södra Sverige hörde då till Danmark, och Valdemar Sej erövrade också områden i Tyskland och Baltikum. 1219 seglade han på ett korståg till Estland med 1 200 fartyg. Då gjordes en noggrann beskrivning av färdvägen. Den innehåller 101 platser från Utlängan vid Blekinges sydöstra hörn längs den svenska Östersjökusten upp till Arholma, sedan genom Ålands och Finlands södra skärgård till Porkala och över Finska viken till Tallin. Beskrivningen ingår i ett större bokverk som kallas Kung Valdemars Jordebok.

Den eller de som nedtecknade seglingsbeskrivningen av Kung Valdemars färdväg var noga med detaljer. Exempelvis anger man att: ”från Arholma till Lemböte leder kursen mitt emellan öster och norr, och att man, om vinden står gynnsam från väster, kan segla i rät linje från Arholma till Hangö”. Men sätta segel gick inte alltid, och då fick man ro. Avstånden anges då med det medeltida distansmåttet till sjöss, ”veckosjö”. Ordet kommer av att ”vika sig”, det vill säga när roddarlaget gav upp och behövde vila. Veckosjö är alltså inte ett längdmått utan ett mått på arbetet. Hur långt man kom berodde på roddarlagets styrka, fartygstypen, hur tungt lastat fartyget var samt vind- och strömförhållanden. Men vanligen räknas en veckosjö till ungefär fyra sjömil. Det längsta avsnittet som beskrivs i Jordeboken är från Utlängan till Kalmar – tio veckosjöar. Kortast avstånd eller inga alls



Foto: Ingrid Jacobsson

En primitiv båt, en urholkad ekstock från 1700-talet, hittades på Oxhalsö 1935. Den förvaras nu i fähuset bakom Båtsmanstorpet. En enkel båttyp, avsedd för att smyga fram i grunda vatten vid fiske och sjöfågeljakt. Ett tidigt exempel på hur viktiga vattenvägarna har varit för människors försörjning.

anges för Stockholms mellersta skärgård, där fick man ta sig fram varsamt mellan öar, grynnor och skär.

Inlandsisen hade pressat ner jordytan och när isen drog sig tillbaka höjde sig landet sakta ur vattnet under årtusendenas lopp. Men våra förfäder insåg inte att landskapet höjde sig, utan trodde att det var vattnet som försvann, kanske i ett gigantiskt hål på havsbotten. Anders Celsius, som konstruerade Celsiusskalan för termometrar, lät 1731 hugga in ett märke för det dåvarande vattenståndet på ett skär vid kusten i närheten av Gävle. Han lät senare hugga in flera sådana märken för att bevisa sin teori. Också Carl von Linné var intresserad av ”vattuminskningen”. När han gjorde sina landskapsresor iakttog han fossil av havslevande organismer som snäckor och musslor, och insåg då att vattnet stått högre tidigare. Men liksom Celsius trodde Linné att vattnet försvunnit.

Först 1890 lade Gerard De Geer, geolog och professor vid Stockholms universitet, fram bevis för att det var landhöjningen som orsakade strandlinjernas förändringar. Teorin om landhöjningen hade funnits en tid, men det var Gerard De Geer som i sina skrifter bevisade dess riktighet. I området runt Stockholm är höjningen nu cirka 4 mm per år. Snabbast är landhöjningen vid Höga Kusten i Ångermanland, 8 mm per år, och Furugrund i Västerbotten, drygt 9 mm per år.

I dag måste vi även tänka på havsnivåhöjningen som gör att effekterna av landhöjningen blir mindre. I Sverige märks detta mest i södra delen av landet. Den globala uppvärmningen medför att havsvattnet blir varmare, smältningen av polarisarna går snabbare och havsnivåerna beräknas stiga med i genomsnitt 3,4 mm per år.

TEXT: INGRID JACOBSSON

Bonde med kärlek till djur

Artur Österman har bott hela sitt liv på gården i Källviken, Blidö. I många år var det han som skötte gården, med kor, får, hästar och odlingar. Nu arrenderar han ut mark och lador till Källvikens gård, fårbolaget på Blidö.

Arturs farfarsfar köpte stället i Källviken, som sedan gått i arv i fyra generationer. I många år hade familjen också affär i ett rum i huset, ända fram till 1938.

– Men då stängde farfar affären, det blev ju ransoneringsen när kriget kom, och han hade inte lust att hålla på med ransoneringskort och kuponger.

Artur, som nu är 86 år, växte in i arbetet på gården, det blev självklart för honom att ta över.

– Jag tog över pö om pö egentligen, helt och hållet blev det väl på 1950-talet.

Artur Österman hade sina marker runt gården, men arrenderade också på flera andra ställen på Blidö.

– Ja, jag hade ett par skiften här, ett och ett halvt vid Bromskär, så på Eknäs, vid Österbåts och på Linken. Jag behövde ju betesmarker för djuren.

Och djur fanns det gott om. Som mest tio kor, plus ett antal ungdjur, samt får. Artur köpte till en kalv per ko, så att varje ko hade två kalvar. Fåren var ännu fler, 60 tackor när besättningen var som störst, och så blev det förstås ett stort antal lamm varje vår. Nötboskapen var köttdjur, som föddes upp för slakt, liksom lamm. Och så ridhästarna, sex basjkirhästar blev det till slut. Det började med att Artur och hans fru Cecilia Falck Saluena talade om att det skulle vara roligt att ha en häst eller flera. Eftersom det fanns andra familjemedlemmar som var allergiska föll valet på basjkirhästar, den ryska rasen som de flesta allergiker kan tåla.

– Vi köpte ett sto, Natasha, som var ganska nervig i början, men lugnade ner sig så småningom, berättar Cecilia. Hon växte på sig, och blev allt rundare, och jag tog det som ett tecken på att hon trivdes.



Foto: Ingrid Jacobsson

Artur Österman i Källviken, Blidö, har varit bonde i hela sitt liv. Han minns hur det var när det fanns många jordbrukare i skärgården.

– Men så kom vår granne Annica Wallin, som också hade hästar, och tittade på Natasha. ”Hon är ju dräktig”, sade Annica, och så var det. Stoet hade varit med föl när vi köpte henne, och det visste varken säljaren eller vi.

Cecilia och Annica blev aktiva i en förening för basjkirhästar, det var intensiva år.

– Första hästen Natasha förblev speciell, minns Cecilia. Vi hade en särskild kommunikation hon och jag, när jag red henne kunde jag känna vad hon ville göra. Men hon var envis också. När vi kom hem ville hon inte gå in i hagen. Då fick jag ringa till Artur på mobilen och be om hjälp.

– Han behövde bara öppna dörren och ropa ”Natasha, gå in nu”, så gick hon snällt in i hagen!

Artur Österman hade god hand med djur. En ko var så förtjust i honom att hon ofta hoppade över stängslet för att komma till honom när han skulle ut och se till djuren. Till slut var han tvungen att ta omvägar och närma sig kohagen utan att kon fick syn på honom.

– Det var ju roligt att hon tyckte om



Foto: Sven Östermans arkiv

Hade man ingen häst fick starka karlar dra hem kärran med hö till gården. Här ses tre man igång sommaren 1942 med det tunga jobbet i Fridsdal på Björkudden, Blidö. Närmast kameran Ernfrid Sjöblom, bonde på Fridsdal. De övriga är okända.



Foto: Bengt Rinaldos arkiv

Före slåttermaskinernas tid var det lien som gällde vid skörden. Bild från Rödlöga, troligen tagen ca 1940. Både ung och gammal har samlats för fotograferingen. Två vet vi namn på, Tekla Söderman i rutig klänning och Hugo Andersson t h om henne.

mig, men jag ville ju helst att hon skulle vara på rätt sida stängslet!

Men för det mesta hade Artur respekt med sig. Cecilia minns när de skulle köra ut kraftfoder till ungdjuren. De gick ofta i hagen vid Österbåts, och där fanns en liten kulle där Artur brukade hålla ut fodret.

– Då kom hela flocken och trängdes runt Artur, det såg alltid otäckt ut tyckte jag, berättar Cecilia. Men aldrig att det var något djur som gav sig på honom, de höll sig på respektfullt avstånd.

Arbetet på gården var intensivt, dygnet runt, året runt. Särskilt vid lamningen var det mycket att göra. Arturs förra sambo hjälpte honom med fåren, och det har Cecilia också gjort.

– Jag gick kurser i fårskötsel, och lärde mig också mycket av vår fårklippare och mannen som mönstrade fåren varje år.

Men det tyngsta jobbet gjorde Artur. Tackorna hölls i tre grupper med tjugo i varje foderhäck. Där kunde man inte gå ner när de skulle utfodras, för tjugo starka tackor vill man inte bli klämd av. Artur lade därför ut plankor mellan häckarna som han gick på, och hällde ut kraftfodret därifrån.

Lammen såldes till slakt, ullen såldes till spinnerier och blev garn. Fårskinnen bereddes och såldes, i många år stod Artur på julmarknaden och sålde. Han sålde också till en körsnär som tillverkade fårskinnspälsar.

– Nog räckte det till med jobb, säger Artur. Och jag har aldrig haft någon anställd, bara fått hjälp av släkt och vänner när det var som mest intensivt, vid sådd och skörd.

En god vän var Lennart Andersson i Blidögård.

– Vi hjälpte varandra mycket, och lånade maskiner av varandra. En av oss hade en skördetröska, en hade en balmaskin, vi behövde inte köpa varsin. Och det fungerade jättebra, särskilt på somrarna när man skulle bärga foder till alla djuren.

På sina marker odlade Artur korn och havre till djurfoder, men också vete och råg, som han sålde.

– På hösten blev det att åka några vändor till Norrtälje och leverera säden, den förvarades ju i silona där. Havre och korn till foder malde vi själva i en liten kvarn.

Artur minns hur många bondgårdar det fanns runt Källviken när han växte upp. Han kan direkt räkna upp ett tiotal gårdar som låg i närheten. Nu är det ingen kvar.

– Det var små jordbruk, flera hade bara ett par kor. Bönerna fick skaffa sig andra inkomster för att klara sig och sin familj.

– Många hade del i en pigge (sandkil) som seglade ved, sand och jord till Stockholm, där allt såldes. Det fanns ett tjugotal piggar bara på den här delen av norra Blidö. Men jag hade aldrig någon andel i någon båt.

– Fast båtar hade vi ju, en lite större som vi fiskade med, och så hade vi roddbåtar för sommargästerna. Vi har tre uthyrningsstugor som pappa byggde på 1930-talet här längs vägen, och där var det folk varje sommar.

Efter många års slitsamt arbete tog åldern ut sin rätt. Artur Österman minskade ner på jordbruket vartefter åren gick. Först såldes korna, sedan hästarna, sist fåren.

– Det var inte roligt att sälja djuren, men samtidigt var det en lättnad när det blev mindre arbete. Svårast var det faktiskt att sälja hästarna. Dom tyckte jag om, och det var ju inte samma jobb med deras skötsel som med de andra djuren.

Men efter några år utan djur blev det liv i hagarna på Källviken igen. Några grannar med Annica Wallin i spetsen drog 2011 igång fårbolaget Källvikens gård AB. Bolaget arrenderar mark och lador av Artur Österman, som alltså har fått får på sina marker igen.

TEXT. INGRID JACOBSSON

Fler borde skaffa kor

Det saknas kor på Blidö, säger Per Henrik Hörnfeldt som tycker att nötkreatur är de bästa naturvårdarna. Utan betesdjur växer markerna igen och täcks av sly och snårskog.

Per Henrik Hörnfeldt och hans fru Cecilia är två f d stadsbor som hade en gemensam önskan om att bo på landet och ha djur. Per Henrik hade varit på Blidö varje sommar sedan han var barn, i farmors och farfars hus på Fläsknäset, Björkudden.

1991 övertog han huset, och familjen Hörnfeldt, inklusive de två sönerna, fortsatte att vara på Blidö på somrarna. Men så blev sönerna äldre och flyttade hemifrån, och hos Per Henrik och Cecilia växte drömmen om att flytta ut från Solna till Blidö. För sex år sedan gjorde de slag i saken och blev öbor på heltid. Fast de har sina fasta jobb kvar i Stockholm, och pendlar morgon och kväll.

– När min farmor och farfar köpte det här stället var det lantbrukare överallt, säger Per Henrik Hörnfeldt. Små gårdar, men de hade kor som gick och betade. Det var spännande med djuren, jag tog mig ofta till Källviken och tittade på korna och fåren i hagarna.

– Jag minns att landskapet var helt annorlunda när jag var barn. Det var mycket mer ängsmark. Mitt emot vårt hus var det en fantastisk blomsteräng. Den var full av prästkragar på sommaren. Men alla prästkragar och andra blommor försvann när gräset inte blev slaget eller betat. Det växte sly överallt.

Hur skulle man då kunna få tillbaka blommorna? Ja, ängen måste hållas i hävd. Och ett bra sätt var att skaffa betesdjur.

– Vi började med får, berättar Per Henrik Hörnfeldt, vi lånade några av Artur Österman över somrarna.

– Det var roligt att ha djur, och vi kunde se att den biologiska mångfalden ökade på ängen. Efter ett par år hade vi fått tillbaka sju av tio arter som försvunnit.



Foto: Ingrid Jacobsson

Stuten Bruno är lika snäll som han är stor. Och han har inte sex ben, det är Per Henrik Hörnfeldt som står bakom honom.



Foto: Ingrid Jacobsson

Per Henrik Hörnfeldt tycker att det behövs fler betesdjur i skärgården, för att förhindra att slyn växer tät i hagarna.

Men att ha får kräver en hel del jobb. Markerna ska stängslas ordentligt, fåren ska klippas, vid lamningen är det passning hela tiden.

– Nej, det blev för jobbigt med får. Dessutom är det ju flera som har får på ön, både fårbolaget Källvikens Gård och privatpersoner. Men det saknades kor, så vi bestämde oss för att satsa på det i stället.

Första året köpte Hörnfeldts tre kor. Det blev problem redan från start, en ko visade sig vara sjuk.

– Då var det tur att vi lärt känna Artur Österman. Som gammal bonde har han hjälpt oss mycket och kommit med goda råd.

Men var skulle korna gå? Det gällde att hitta hagar som var jordbruksmark.

– Jag frågade runt, och hade en väldig tur, fick köpa mark vid Bromskärsvägen av Ann-Britt Danielsson. Där är bra bete, vi har byggt en ligghall för korna, och kosläppen som vi har på våarna har blivit väldigt populära.

Tre kor blev fler, som mest hade Per Henrik Hörnfeldt tolv kor sommaren 2017. Och så den lugne jätten, stuten Bruno. Han köptes som liten kalv, men har vuxit enormt, och väger nu över 1 500 kilo.

– Bruno är ”chefen” i hagen, skrattar Per Henrik Hörnfeldt. Hans uppgift är att skapa lugn och det gör han. När chefen är lugn blir personalen, det vill säga korna, också lugna. Det fungerar jättebra!

Under hösten har sex djur slaktats, köttet går till familjen själv och till släkt och vänner. Några mjölkkor har man inte, det skulle bli för mycket passning. Kött djuren klarar sig själva med tillsyn morgon och kväll, det sköter paret Hörnfeldt på väg till och från jobben i Stockholm. Deras yngste son Alexander är deltidssbrandman på Blidö, och har jour var fjärde vecka. Då bor han på Björkudden och hjälper till med djuren, så föräldrarna får lite avlastning.

– Det fungerar bra, men i somras var det så torrt att det blev dålig återväxt i hagarna. Då fick vi börja stödfordra redan i augusti, och då blev det lite mer att göra.

– Balansen är ju optimal när en hage betats av och man kan flytta djuren till nästa hage och det finns fint bete där. Vi hoppas på bättre väder nästa sommar och inte så långvarig torka.

– Korna är definitivt de bästa naturvårdarna. De betar inte lika hårt som fåren, utan lämnar lite längre stumpar. Och det är bra för växtligheten.

Hemma på Björkudden finns fler djur; höns, en svart labrador och en grå katt. Det märks att paret Hörnfeldt gillar djur och natur. De hoppas också att fler ska bli intresserade av att ha betesdjur. Än så länge är deras nötkreatur ganska ensamma på ön – ja, i hela Blidö socken över huvud taget. Det har funnits ett par stutar som gått och betat på Linken, men de är slaktade nu.

– Det hör till med djur på Blidö, tycker vi, säger Per Henrik Hörnfeldt. Vi vill tillföra något till platsen där vi bor, och föra över stafettpinnen till nästa generation. Våra kor går ju mittemot förskolan på Bromskärsvägen, och vi vet att barnen ofta är och tittar på dem.

– Kan vi bara intressera ett enda barn för att ta över och fortsätta med djur här, så är det värt allt jobb!

TEXT: INGRID JACOBSSON

FAKTA SKÄRGÅRDSJORDBRUK

Uppodlingen av skärgården i Stockholms län pågick främst under 1700-talet och första hälften av 1800-talet.

I jämförelse med fastlandsgårdarna var skärgårdsjordbruken små med smala och slingrande åkerlappar. Strandängar och dalsänkor med svårbearbetad lerjord utnyttjades som ängs- och betesmark.

Slätter bedrevs på i stort sett all gräsmark för att få vinterfoder till djuren. Det var även vanligt att man skördade vass och hamlade lövträd för att dryga ut den magra höskörden. På somrarna hölls djuren på bete på hemön eller närliggande betesholmar.

Flertalet av de gamla ängsmarkerna har odlats upp eller växt igen under 1900-talet. Djurbetet på öar och holmar har successivt upphört och förekommer i dag endast på några få platser i länet. I takt med den minskade boskaphållningen har vassbälten brett ut sig längs skärgårdens stränder. På senare år har vassen lokalt bidragit till uppgrundningen, genom att sedimentpartiklar bromsas upp av vegetationen och avsätts närmare stranden än tidigare.

Ur Skärgårdens historia, rapport från Länsstyrelsen i Stockholm

År 2005 gjorde Skärgårdarnas Riksförbund en inventering av antalet aktiva jordbrukare på bebodda öar längs hela Sveriges kust. Sammanlagt fanns det 239 skärgårdsbönder på 118 bebodda öar. Av dessa fanns det i Stockholms skärgård bönder på 34 öar. De hade då sammanlagt 422 nötkreatur varav 17 mjölkkor, 797 får, varav 42 getter och 100 hästar.

Det har nu gått tretton år sedan inventeringen gjordes, och antalet skärgårdsbönder lär inte ha blivit fler.

Ur Skärgårdsbönder, en vitbok från Skärgårdarnas Riksförbund



Foto: Ingrid Jacobsson

Ystra, glada kor skuttar ut i hagen när makarna Hörnfeldt ordnade kosläpp i våras.

Fornminnen på Skarv

"... en tulltjänsteman i Stockholm, Sven E. Berg, kom under en jakttur sommaren 1948 till Skarv i Rådmansö socken. Det är en liten skärgård i yttersta havsbandet belägen cirka 6 distansminuter nord till ost om Svenska Högarne. Fordom var här ett litet hamnfiske där några båtlag samlades till strömmingsfångst om hösten ... Nu ligger den lilla ögruppen i allmänhet alldeles övergiven. Den sista kvarstående boden förstördes genom våld för ett par år sedan. ... Vår tullman hade en vaken blick. När han vandrade över Skarfs klippor upptäckte han några halvt utplånade ristningar. De väckte hans intresse. Han avbildade dem. Och han hade det goda omdömet att insända sina uppgifter till Riksantikvarieämbetet. De blev sedan remitterade till mig för att jag närmare skulle titta på dem."

Så inleder Erik Jonson kapitlet "Helighet i skärgården" i sin bok *Leva i skärgård* (utgiven 1954). En suggestiv intresseväckande inledning. Jonson fortsätter:

... Ristningarna i Skarfs skärgård – de torde härröra från början av sextonhundratalet – har med all säkerhet haft en sådan magisk betydelse ... Erik Jonson, som också själv besökt Skarv, som skärgårdens namn stavas i dag, gör sedan en utförlig tolkning av ristningarna, där han på ett fängslande sätt sätter in dem i en hednisk, katolsk och protestantisk kontext.

Mest känd är Jonson för sin bok om skärgårdskriget 1719, annars är han tyvärr i dag tämligen bortglömd. När tullaren Sven Berg och författaren Erik Jonson besökte Skarv på 1940-50-talet, uppmärksammade, dokumenterade och tolkade de ögruppens historiska lämningar.



Arkeolog Jacob Belfrage upptäcker en ny ristning på Skarv sommaren 2016.

På kronofiskets tid, då staten ägde utskärgårdarna, auktionerades själva fiskerättigheterna ut i så kallade arrendeauktioner, ofta för sex år i taget. Fiskare som arrenderade kronofisket kom från hela Roslagskusten, ända bort till Gävle och Åland. Minskande lönsamhet, och mindre fångster gjorde att staten sålde alla kronofisken i mitten av 1800-talet. Den nye ägaren var J. O. Sjöblom som köpte hela Skarv år 1854.

Tidigare var det mest folk som för sin utkomst hade anledning att fara dit. Men med stigande välbästand, och tillgång till segel- och motorbåtar, fick för första gången fritidsfolk möjlighet att upptäcka de yttersta skärgårdarna. Skarv blev nu ett utflyktsmål, ett ställe där man en vacker sommardag kunde packa upp picknickkorgar och breda ut sig på de släta och solvarma klipporna. Ristningarna och resterna av bodgrunder blev ett arkeologiskt äventyr att utforska. Så var



Foto: Lasse Söderman

Arkeolog Sven Gunnar Broström i arbete med att fylla i en av ristningarna med vit färg.

det också för mig, när jag redan som barn fick följa med de äldre på utflykter. Att springa runt på de långsträckta, av inlandsisen nedslipade hällarna, var spännande. Och att av små sprickor och räfflor försöka finna hittills upptäckta labyrinth, teckenstavar och kompasser, samt eventuella hemliga budskap, var spännande.

Därför blev det en tacksam uppgift, när föreningen Röder-Skarfs Fiskevårdsområde, många år senare, 2015, uppdrog åt mig att utreda och dokumentera fornminnena, samt föreslå och åtgärda problem med vården av dessa. Detta arbete är nu utfört. Ristningarna är ifyllda, de rostiga järnräckena är borttagna, en informationsskylt är uppsatt. Till och med en QR-kod som kan avläsas med mobil finns med. På Norrtälje kommuns hemsida, under avdelningen kulturhistoriska platser, finns utförlig dokumentation om Skarv (www.norrtalje.se/info/se-och-gora/kultur-och-konst/kulturhistoria/skarv/). Flera trivsamma expeditioner anordnades åren 2015-17, med arkeolog Sven Gunnar Broström som på länsstyrelsens uppdrag målade i ristningarna, och med flera intresserade medhjälpare, bland annat från Furusunds kulturförening. Mycket och slitsamt arbete krävdes för att skura rent berghällarna före målningen.

För framtiden kan man slutligen hoppas att besökare kommer att vårda och uppskatta dessa vittnesbörd från gångna tider, och att besöken också leder till ett ökat intresse för våra skärs fascinerande historia.

TEXT: BENGT RINALDO



Under årens lopp har ett stort antal bodar funnits på Skarv. Många har brunnit upp eller förstörts på annat sätt, för att ev. senare återuppbyggas. Olika grundkartor från olika år visar därför olika antal. De flesta bodar byggdes sannolikt efter Johan Olsson Sjöbloms köp av Skarv 1854. J O Sjöblom, 1799-1873, hade 6 barn födda 1829-1848. Yngste sonen hette Frans Sjöblom, 1848-1933. Frans Sjöblom ses här i båten "Knorrning", som han lät bygga med mått efter kanalen in till hamnen. Han ägde "Skarvboden" runt förra sekelskiftet. (Fotograf okänd, bilden tillhör Sven Andersson.)

Utdrag ur den informationsskylt som satts upp på Bodskär:

En gammal karta från tidigt 1800-tal visar att det här på Bodskär låg över tiotalet bodar, vilket har gett skäret dess namn. Av dessa kanske hälften användes som bostäder. I några av bodgrunderna som finns kvar idag, men som kan vara svåra att hitta, kan man fortfarande finna stenrösen till spisar. Bodarna låg alla öster om den numera uppgrundade hamnen som skär rakt in i skäret, och som var en skyddad hamn.

På Bodskäret finns fem platser med ristningar, tre på skärets knivar och två på hållar i närheten. Ristningarna föreställer kompasser, labrynter, båtar med master, teckenstavar samt initialer och årtal från 1600-talet och framåt. Här finns fyra kompassrosor ristade i berget. Kompassrosor ansågs ha en magisk kraft som gav säkerhet, styrka och tur. Ristningarna tillkom sannolikt under medeltiden och århundradena därefter i magiskt syfte. Förr talade man inte öppet om magi eftersom det ansågs farligt, och krafterna kunde dessutom försvinna. Hemligheten stannade inom den invigda gruppen.

Flera ristningar har årtal från 1600-talet och framåt, men där finns även initialer som eventuellt kan härledas till familjemedlemmar i Johan Olsson Sjöbloms familj. Två ristningar avbildar båtar med mast, och en annan ristning visar en teckenstav med streck och punkter av liknande slag som förr återfanns på allmogens gamla runkalendrar.

Skyltens text har skrivits av kulturkonsult Gabriele Prenzlau-Enander

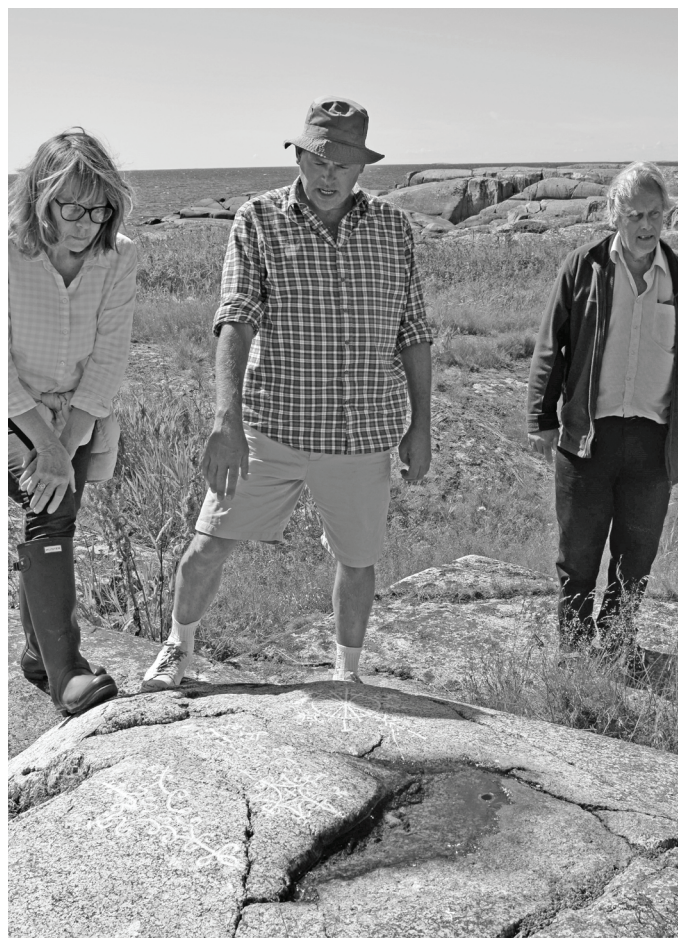


Foto: Trolle Rinaldo

Ingela Rinaldo, Jacob Belfrage och Bengt Rinaldo studerar ristningarna i den så kallade "lokal B" på Bodskär.

Vagnsunda skola 1911

Linnéa Jansson, född 1903 och uppvuxen i Vagnsunda, skrev 1987 ett brev till sin dotterson Henrik. Henrik hade fått i uppgift att ta reda på hur det var i skolan förr i tiden, och hans snälla mormor skrev ner fyra sidor minnen. Brevet har bevarats av Henrik och hans mamma Margareta Sandahl. Margareta, som är ledamot av hembygdsföreningens styrelse, har lånat ut brevet till årsskriften. Hon läste också upp det på "skolresan" som föreningen ordnade i september 2017 till Köpmanholm och Svartnö.

Så här skrev Linnéa:

Min skoltid började 15 januari 1911. Dagen före, den 14:e, kom en ny lärarinna till Vagnsunda med Waxholm III. Det var mycket snö, och ej plogat. Mamma och jag stod med spänd förväntan vid fönstret för att se den nya fröken, eftersom jag skulle börja min skolgång dagen därpå. Skolrådet var och mötte henne, hjälpte henne att bära och gick före och "vägade" i snön.

Nästa dag vad det dags för mig att gå till skolan. Mamma var med mig – jag var rädd! Min kusin Paul och jag var nybörjare, och vi fick sitta bredvid varandra. Vi hade skolbänkar där bord och stol satt samman. Vi fick sitta närmast kakelugnen, där det brann en brasa, eftersom vi var minst. Det fanns fem stycken elever till, fyra pojkar och en flicka som gick i femte klass. Skolan bestod alltså av sju stycken lärjungar.

Klockan nio började vi varje dag. De stora pojkarna fick sköta om brasan och bära in ved, fröken tände alltid brasan innan vi kom. Pojkarna fick också bära in en hink vatten varje morgon som vi fick dricka ur med en skopa. Det fanns även ett emaljerat handfat om vi behövde tvätta händerna, detta stod i farstun. Vidare hörde damning av skolsalen till uppgifterna varje morgon, det var särskilt noga med frökens bord och bänkarna. Varje elev fick i tur och ordning vara ordningsvakt en vecka i taget.

Så började vi med psalmsång och bön, Fader vår. Sedan följde en timmes kristendom, Luthers katekes, och varannan dag Biblisk historia. I katekesen hade vi alltid utantilläxor.

Jag kanske ska berätta att som nybörjare fick vi lära oss att skriva bokstäver på en griffeltavla som vi själva skulle ha med oss. Vi skulle också ha med en griffel. Griffeltavlan var linjerad för skrift med bokstäver på ena sidan, och rutor för siffror på den andra. Då en sida var fullskriven suddades den

ut med en lite fuktig trasa, och så var det att börja om igen tills det blev fullt godkänt. Då fick vi börja i en skrivbok som vi själva (mor och far) fick bekosta.

Jag minns ej vad läseboken hette, men den hade jag fått av min pappas moster Anna. Paul hade en annan bok. Men vi lärde oss så småningom att läsa och skriva. Då vi hade läsning och räkning hade femteklassarna välskrivning, rättskrivning och räkning. När de förhördes på sina läxor fick vi två (Paul och jag) lära oss skriva.

Allt var bara roligt, fröken var så snäll och vacker, så vi beundrade henne. Så knogade vi på i sex år med våra läxor. Förutom kristendom hade vi geografi, svensk historia, naturlära, språklära och sång, mycket sång. I skolsalen fanns en svart tavla 1x1,5 m och även kartor över Sverige, Europa och alla världsdelarna.

Varje år var det examen 15 maj, om det var en vardag. Oj, vad man läste och gnodde. Prästen och skolrådet skulle ju komma och lyssna på oss och även andra – mammor, pappor och nyfikna stockholmare. Vi flickor hade i de flesta fall nya klänningar på oss den dagen. Andra året vi gick var det fyra stycken flickor som började, och då blev det ju roligare.

Jag kan nämna att vi hade utflykt som bestod i att vi fick låna två roddbåtar och ro ut till en holme. Detta var någon av de sista dagarna på terminen, för då var det vår och värme, blommor och blader. Fröken lärde oss namn på många växter. Vi hade alltid goda smörgåsar och lite extra gott med oss, oj vad vi hade roligt.

Jag gick alltid hem på frukostrasten då jag bodde så nära skolan. De andra hade mat med sig. På vintern var deras mjölk frusen i buteljerna de hade med sig. Men de fick ställa flaskorna i kakelugnsnischen och där var det ju varmt, så att de kunde dricka mjölken sedan.

Klockan fyra var det slut för dagen, och då sjöng vi "Nu går en dag ifrån vår tid och kommer icke mer", och även "Jag lyfter mina händer upp till Guds berg och hus". Fröken läste Välsignelsen och vi barn sade adjö och gick hem för att läsa läxor till nästa dag.

Då jag började femte klass fick vi en ny lärarinna, hon var strängare, men vi fick lära oss mera. Jag hade så gärna velat läsa vidare, åtminstone på folkhögskola, men mina föräldrar hade inte råd. Det kostade för mycket pengar, och de fanns inte. Jag är glad över att du, Henrik, får gå i skola och lära så mycket.

Käraste hälsningar, mormor Linnéa



Foto: Margareta Sandahl

Huset som var skola i Vagnsunda fram till 1929 är i dag privatbostad. Fortfarande rött med vita knutar.

Köpmanholms skola 2018

Gruset knarrar under mina fötter då jag går över skolgården. Dörren står öppen och en frisk fläkt av hav blandat med såpa är det jag möts av då jag börjar min arbetsdag på Köpmanholms skola. Vår fantastiska lokalvårdare hälsar glatt.



På hembygdsföreningens "skolresa" i september 2017 fick medlemmarna grillad korv på skolgården i Köpmanholm. Rolf Fransson och Ingrid Salierno (längst t h) blir bjudna av Karin Törnqvist och Christina Johansson.

Från köket kommer goda dofter som påminner mig om att förberedelser för lunch och mellanmål redan har påbörjats. Vi har god, vällagad mat och salladsbufféer som ger oss kraft och mod. Vi äter lunch utomhus en gång i månaden. Då samlas alla från förskolan till och med åk 6 runt den stora grillen på gården.

Telefonen i personalrummet ringer och jag skyndar mig att öppna dörren och svara. Samtalet kan handla om sjuka barn, leveranser, felanmälningar — allt mellan himmel och jord.

Jag har nu arbetat på Köpmanholms skola i två år. Tidigare arbetade jag i Tyresö kommun på en skola med 450 elever. Eleverna var indelade i klasser efter årskurs. I vår skola på Köpmanholm finns nu 52 elever som är indelade i B-form: förskoleklass plus åk 2, åk 3 plus åk 4, samt åk 5 tillsammans med åk 6. Det är stor skillnad på att arbeta i åldersindelade klasser och i B-form. Vi har två och ibland tre klasser i samma klassrum vilket kräver mycket planering och kunskap om hur lektioner skall läggas upp och genomföras så att alla elever får möjlighet att nå sina kunskapsmål. Vi arbetar nu i ett nytt arbetslag och ett av våra gemensamma mål är att få eleverna delaktiga i sin egen kunskapsutveckling.

I dagens skola vill man att eleverna skall vara medvetna om vad man skall lära sig och varför. Det skapar motivation och tydlighet för eleven. Vår vision är också att det skall finnas en plan för kunskapsutveckling från förskoleklass till och med åk 6.

När skoldagen är slut går de elever som har fritidsplats ut till pedagogerna på gården. Där får de reda på dagens aktivitetsprogram. De har fritidsmöte en gång varannan vecka. Då kan barnen komma med förslag på olika aktiviteter. Det kan vara skapande, rörelse/idrott, utflykter och aktiviteter. Allt utgår från barnens önskemål och de kan välja den aktivitet de önskar delta i. Man ser helst att barnen prövar allt.

Köpmanholms skola är med i ett projekt tillsammans med

Skärgårdarnas riksförbund. Projektet startade för några år sedan. Syftet med projektet är att barn som bor på olika öar i skärgården får vetskap och kontakt med andra elever som lever på liknande sätt. Målet är också att vi lärare får kollegor för samverkan och erfarenhetsutbyte. Under vårterminen 2017 skrev eleverna en geografibok sedd ur deras ögon. Det var mycket arbete med vad som skulle finnas med i boken. Den är nu tryckt och kommer att fungera som en naturlig lärobok i alla skärgårdsskolor.

Alla skolor arbetar idag med att utveckla förmågan att hantera IT-verktyg. På Köpmanholm har vi en IT-pedagog som är hos oss en gång i veckan. Hon ger elever och lärare kunskap om IT. Vi använder IT-verktyg som exempelvis Ipads som ett komplement och hjälpmedel. Vi börjar med en muntlig genomgång i till exempel matematik. Sedan kan eleverna träna multiplikationstabellerna eller ett annat moment med hjälp av penna och papper eller använda en Ipad för att skriva ett dokument.

Åk 6 har spanska som språkval. En gång i veckan har de lektioner med en lärare i spanska via datorprogrammet Skype, där man kan ringa till varandra via Internet. Ibland kommunicerar lärarna med rektor via Skype. Det kan vara ett morgonmöte. Vi ser varandra i våra mobiler och får ett möte och en närhet till varandra. Här kan vi diskutera hur vi ska arbeta vidare.

När jag arbetade i den stora skolan kände jag mig som en kugge i ett stort hjul. En bland alla andra. I den fina lilla skolan Köpmanholm är jag en kugge i ett mindre hjul men med stor möjlighet att få nära relationer och möjlighet att arbeta för en gemensam utveckling.

Köpmanholms skola är i allra högsta grad en levande skola i utveckling.

ANNIE ROXELL,
GRUNDSKOLLÄRARE, KÖPMANHOLMS SKOLA

Blidö sockens hembygdsförening

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2017

Årets första uppgift var färdigställandet av föreningens Årsskrift. Störst utrymme ägnades åt båttrafiken och bryggorna på öarna. Redaktören Ingrid Jacobsson hade stor hjälp av Gunnar Lefrell att sammanställa alla fakta och identifiera vilka ångbåtar som anlöpt olika bryggor. Ett par favoriter i repris från olika källor var Lefrells artikel om ångbåtstrafiken på Blidös "utsida" och en beskrivning av livet på pensionatet i Österbåts på 50- och 60-talet. Reportage om ett par intressanta hus på Blidö, deras historia och ägare, fanns också med liksom verksamhetsberättelsen för 2016 och planeringen för 2017.

Årsmötet ägde rum i Yxlö Bygdegård den 18 mars med knappt 50 deltagande medlemmar. Verksamhetsberättelsen inklusive den ekonomiska ställningen presenterades och revisorerna tillstyrkte ansvarsfrihet för styrelsen vilket medlemmarna beviljade. Även valberedningens förslag gick igenom. Det innebar att Göte Lagerkvist fortsätter som ordförande. Ny styrelsemedlem blev Sten-Åke Rygh med förankring i främst Furusund vilket gör att styrelsen nu bättre representerar hela Blidö socken. Sten-Åke ersätter Ewa Broberg som av sagt sig omval. Vidare omvaldes Margareta Sandahl och Jan Engström på två år. Per Ottosson valdes som revisor och Hans Hoppe som revisorssuppleant efter Jan Orsvärn som av sagt sig omval. Till sammankallande i valberedningen valdes Kjell Hellberg och övriga deltagare blev Susanne Lippert Enquist och Agneta Aideros.

Efter stämmobesluten berättade Bengt Rinaldo om sin

fars, Sten Rinaldos, liv från en fattig barndom i Göteborg till en verksamhet i Furusund som aktad konstnär och skärgårdsskildrare. Trots att Stens bokutgivning började först vid 62 års ålder hann han med sju böcker. Bengts presentation skedde med ord, illustrationer och radioinspelningar med Sten Rinaldo. På köpet fick vi också höra en del allmänt om skärgården, kung Valdemars segelled och annat.

Flera styrelsemedlemmar deltog i Stockholms läns hembygdsförbunds årsmöte i Solna den 25 mars. Efter sedvanliga stämmobeslut erbjöds olika välarrangerade utfärder i Solna.

Nationaldagen den 6 juni firades traditionsenligt med BUS (Blidöbygden – Utveckling i Samverkan) som koordinerande arrangör. Hembygdsföreningens program bestod av uppvisning av danslaget Aurora vid Båtsmanstorpet följt av musicerande och berättande av Harald Pettersson och Agneta Hellström. Det var också premiär för utställningen "Bomber över Blidö 1944" som fick mycket uppmärksamhet. Sammanlagt kom ett hundratal besökare. Behöver det tilläggas att det var soligt och varmt?

Söndagen den 11 juni kom ett trettio-tal medlemmar i Norrtäljes släktforskarförening under ledning av ordförande Urban Johansson till Båtsmanstorpet. Guje Engström berättade om livet i torpet under slutet av 1800-talet och om olika utställningar. Lars Jacobsson redogjorde för olika viktiga tilldragelser i den siste båtsmannen August Sjöblom Skogs liv. Slutligen visade



Foto: Ingrid Jacobsson

Danslaget Aurora underhöll besökarna vid Båtsmanstorpet på Nationaldagen. Svettigt för dansarna i solskenet!

Palle Lindkvist upp resultatet av sammanställningar han gjort av släkt- och bygdeforskaren Birger Ahlréns samlade material.

Norrtälje kommun lanserade under våren ett omfattande program om hur landsbygden och skärgården ska utvecklas för att bli än mer attraktiv. Hembygdsföreningen engagerade sig i programmet och samarbetade med Blidöbygden – Utveckling i Samverkan, BUS. Föreningarna framförde flera förslag vid olika möten som ordnades under våren och hösten. Hembygdsföreningen skrev också ett remissvar på det dokument som kommunen sammanställt efter 20-talet möten med invånarna under våren. I föreningens remissvar poängteras vikten av att inrätta en särskild kommunal fond för delfinansiering av projekt som kräver offentliga medel förutom de EU-pengar som fås via Landsbygdsprogrammet. Vidare anser föreningen att det är viktigt att säkerställa skolans fortlevnad, att effektiva VA-lösningar stimuleras, att kommunikationerna förbättras, att den ideella sektorns stora betydelse stöds samt att utvecklingsplanerna inte får innebära att kulturarvet tappas bort. Föreningen kommer under 2018 att fortsätta engagera sig i genomförandet av programmet och då söka samarbete med andra föreningar.

Föreningen har arbetat vidare med att ordna sitt arkiv och att registrera alla föremål digitalt i det system, "Kollektivt Kulturarv", som länsförbundet i samarbete med Länsmuseum erbjuder hembygdsföreningarna. Även arkiveringen av föreningens olika dokument fortskrider.

Den 1 juli inleddes sommarens lördagsprogram vid Båtsmanstorpet med Blidös egen Antikrunda. Det var femte året i rad som den anordnades. I år var det 66 personer som ville få höra mer om sina föremål. Det var många fina saker som lades fram för bedömning av Lars Gundberg, senior advisor på Bukowskis, och hans kollega Christoffer Stålhandske, t ex Empire-kandelabrar, ett polskt fältur från barocktiden samt ett fickur i guld från 1700-talet tillverkat av Olof Ljungdahl.



Foto: Ingrid Jacobsson

Antikexperten Christoffer Stålhandske med det speciella fält-uret, som senare också värderades i Antikrundan i TV.

Styrelsen gjorde en resa med Nord-Sydlinjen till Möja den 12 juli för att bland annat träffa representanter för Föreningen Möja Hembygdsmuseum och utbyta erfarenheter. Ett besök på Roland Svensson-museet hanns också med.

Den tredje lördagsaktiviteten 15 juli vid Båtsmanstorpet var besöket från föreningen Carolinen i Norrtälje. 1700-talets militära utrustning och beklädnad visades upp, musköter avfyrades, våfflor gräddades och det fanns både nya och gamla spel och lekar för äldre och yngre. Nytt för året var gjutning av både tennsoldater och kulor i föreningens eget verktyg. En tipspromenad var ett annat nytt inslag.

Lördagen den 22 juli var det dags att demonstrera hur man tovar och spinner ull. Den här programpunkten har blivit populärare för varje år och både barn och vuxna flockades kring Ewa Broberg, Inga-Lill Norman och Rose Kaulbach för att tova medan Guje Engström visade hur det går till att spinna.

Den 26 juli ordnade föreningen en bygdevandring på Svartlöga. Andreas af Malmberg guidade på ett förtjänstfullt sätt ett trettiotal deltagare som anlände med den ordinarie båten.



Foto: Ingrid Jacobsson

Bin är viktiga pollinerare i trädgården.

Följande lördag 8 juli turades Gideon Önnestam och Birgitta Angeberg-Edlund om att berätta om biodling respektive läkeörter och kryddväxter. Guje Engström visade de olika utställningarna, bland annat den nya om bombfällningarna över Blidö 1944. Ett fyrtiotal personer besökte Båtsmanstorpet under dagen.

Den 29 juli var det vernissage. Fähusets loge, som tidigare innehöll både föremål och bråte, hade gjorts iordning av Guje och Jan Engström till en utställningslokal med äldre handredskap från jordbruket på Öarna. Linodlingens olika moment och de redskap som då kom till användning fanns också med. Göte Lagerkvist ordnade med belysning i det annars mörka fähuset.



Foto: Ingrid Jacobsson

Mer om linberedning kan besökarna lära sig på utställningen i fähuset.

Hembygdsföreningens sommaraktiviteter vid Båtsmanstorpet avslutades den 5 augusti med en utställning av veterantraktorer utrustade med olika äldre traktorredskap. Järfälla Spelmän underhöll det åttiototal personer som under dagen besökte Båtsmanstorpet.

Lördagsaktiviteterna vid Båtsmanstorpet har under sommaren kompletterats med ökad försäljning av föreningens skrifter samt med tipspromenader med olika teman.

Folkskolans 175-årsjubileum uppmärksammades den 22 september. Först åkte 19 medlemmar till Köpmanholms skola där man fick ett varmt mottagande av både lärare och barn. Vi delades upp i tre grupper, en i varje klassrum. Där fick vi se hur en modern skola arbetar och eleverna fick tillfälle att ställa frågor till oss. Som avslutning framförde eleverna några sånger. Efter att ha ätit grillkorv tillsammans med barnen åkte medlemmarna vidare till en visning av Svartnö gamla byskola som

lades ner 1939 men som nu rustats upp, målats och inretts med både de ursprungliga skolbänkarna och undervisningsmaterialet.



Foto: Ingrid Jacobsson

I Svartnö gamla byskola har tiden stått stilla sedan 1939.

Med hjälp av Palle Lindkvist genomfördes ett möte om släktforskning den 14 oktober. En fortsatt aktivitet inom släktforskningens område planeras.

Höstmötet i Sockenstugan den 4 november samlade cirka 35 personer. Föreningen informerade om verksamheten, både vad som hänt under året och vad som planeras för 2018. Sedan höll Charlotte Brusewitz ett uppskattat föredrag om det uppländska landskapets förändringar från istiden och framåt. Charlotte visade också ett antal av sin pappas, Gunnar Brusewitz, akvareller och blyertsteckningar. Efteråt var det sedvanlig kaffeservering i kyrkan.

Julmarknaden i Almvik ägde traditionsenligt rum den första lördagen efter den första advent, dvs i år den 9 december. Föreningens representanter sålde 2018 års almanacka med stor framgång. Temat för året var ytterskärgården, med jakt och fiske. Det nya numret av Öskaret, liksom häftena med Birger Ahlréns material, olika DVD:er samt äldre årsskrifter fanns till försäljning. Samtidigt var Båtsmanstorpet öppet med en mycket uppskattad servering av glögg och pepparkakor.

Båtsmanstorpet har varit öppet under lördagsaktivi-

teterna och Guje Engström och Lars Jacobsson har funnits på plats de flesta lördagarna för att berätta om huset, den siste båtsmannen August Sjöblom Skog och hans familj, husmodersföreningen på Blidö med mera. Gujes utställning om bomberna över Blidö i februari 1944 var en nyhet för året.

Marknadsföringen av alla evenemang har skett genom ett stort antal kanaler, både webbplatser och papperstidningar. Föreningens hemsida uppdateras regelbundet med information om genomförda och planerade aktiviteter. Den facebookside som etablerats har blivit uppmärksammas och bidragit till ökad kännedom om föreningen och dess verksamhet.

Förslaget till uppförande av en servicebyggnad i anslutning till Båtsmanstorpet diskuterades i början av året med Båtsmanstorpets ägare, Oxhalsö Byalag. Det framlagda förslaget ansågs dock bli för dominerande och projektet har därför lagts på is tills vidare.

En strävan att få kontakt med skola och förskola resulterade dels i det nämnda besöket i Köpmanholms skola den 22 september, dels i förskolebarnens numera årligt återkommande sättande och upptagande av potatis i landet vid Båtsmanstorpet.

Den 29 september ordnade Furusunds Kulturförening en mycket uppskattad berättarafton på Furusunds Vårdshus.

Hembygdsföreningen var medarrangör, och Sten-Åke Rygh, som även är med i Hembygdsföreningens styrelse, var samtalsledare. Evenemanget filmades och det framkom många intressanta uppgifter från de fem berättarna som är värda att följas upp.

Medlemmar från föreningens styrelse har varit aktiva i flera av Stockholms läns hembygdsförbunds arbetsgrupper; Kulturväxtgruppen, Barn- och Ungdomsgruppen samt Skärgårdsgruppen.

Styrelsen har under året haft 6 protokollförda sammanträden. Anledningen till att antalet protokollförda möten är färre än i fjol är att vartannat möte för styrelsen utgörs av ett Planeringsmöte som inte protokollförs men väl dokumenteras i mötesanteckningar.

Antalet betalande medlemmar vid årsskiftet 2017/18 var 231 stycken. Anledningen till den kraftiga ökningen av medlemmar jämfört med i fjol, 58 stycken, beror på de rekryteringskampanjer som riktats både till fast- och fritidsboende.

Föreningens ekonomi är god. Årets intäkter uppgår till 104.228 kronor och kostnader till 101.014. Kassabehållningen vid årets slut uppgår till 307.578 kronor. Se särskild resultat- och balansräkning för detaljer.



Foto: Margareta Sandahl

Att samla olika generationer är en utmaning för alla hembygdsföreningar. Medlemmarna är ofta i pensionärsåldern. Men skolbesöket i Köpmanholm i september 2017 var förhoppningsvis en början på bättre kontakt mellan gamla och unga. Samling kring korv och bröd är en bra början!

Planer för 2018

Resultatet av höstens planering är att verksamheten under 2018 kommer att fokusera på ett antal områden. De är:

- Fortsatt engagemang i kommunens program för utveckling av landsbygd och skärgård
- Utökat samarbete med andra föreningar i bygden
- Utveckling av sommarprogrammet vid Båtsmanstorpet
- Fortsatta kontakter med skola och förskola
- Prioritering av frågeställningar och aktiviteter som knyter ihop dåtid, nutid och framtid
- Fortsatt arkivering av dokument, bilder och föremål på ett systematiskt sätt

Arbetsgrupper och ansvariga

- *Programverksamhet: Margareta Sandahl*
- *Båtsmanstorpet: Jan Engström byggnader, Birgitta Angeberg-Edlund trädgård och Guje Engström interiört*
- *Kartgruppen: Göte Lagerkvist*
- *Arkivering: Dokument (bl a Bygdebånd): Göte Lagerkvist och Birgitta Angeberg-Edlund. Föremål: Jan Engström*
- *Intervjuer: Göte Lagerkvist*
- *Bygdevandringar: Anders Sundberg*
- *Marknadsföring: Lars Jacobsson*
- *Rekrytering: Lars Jacobsson*

Kalendarium för 2018, preliminärt. Se föreningens hemsida www.hembygd.se/blido/ och Facebooksida: **Blidö sockens hembygdsförening för aktuell information**

- Årsmöte lördag 17 mars kl 14.00 i Yxlö bygdegård
- Nationaldagsfirande onsdag 6 juni i samarbete med övriga föreningar
- En bygdevandring planeras. Dag och plats ej bestämda
- Sommarprogram vid Båtsmanstorpet med start lördag 30 juni till och med 7 augusti
- Höstmöte lördag 3 november kl 14.00. Lokal och program annonseras senare
- Julmarknad lördag 8 december i Almvik

Margareta Sandahl och Lars Jacobsson i försäljningstagen i hembygdsföreningens stånd på julmarknaden 2017.



Foto: Ingrid Jacobsson

BLIDÖ SOCKENS HEMBYGDSFÖRENING

Styrelse och övriga förtroendevalda från årsmötet 2016 till årsmötet 2017:

Göte Lagerkvist, ordf	Mobil: 070 – 540 04 33
Lars Jacobsson, vice ordf.	Mobil: 070 – 377 54 11
Margareta Sandahl, sekr.	Mobil: 070 – 826 68 72
Jan Engström, kassör	Mobil: 070 – 594 24 46
Birgitta Angeberg-Edlund, ledamot	Tel: 0176 – 412 91
Sten-Åke Rygh, ledamot	Mobil: 070-847 58 47
Anders Sundberg ledam.,hedersordf. Tel: 0176 – 826 41	Mobil: 070 – 340 17 95

Gösta Roxell, 0176-821 18, Åke Roxell, 070 – 216 30 98, repr Oxhalsö byalag

Hans Lindstedt, suppleant Oxhalsö byalag Mob: 070 – 375 34 21

Webb- och Facebookansvarig:

Ingrid Jacobsson Mobil: 070 – 572 35 24

Revisor:

Per Ottoson Tel: 0176 – 820 27

Revisorsuppleant:

Hans Hoppe Mobil 070 – 681 80 02

Valberedning:

Kjell Hellberg Mobil: 070 – 798 12 26

Susanne Lippert Enquist Mobil: 070 – 819 95 56

Agneta Aideros Mobil: 076 – 170 75 39

